

OBREZANIE (257) *sb n*

obrzezanie (240), **obrzazanie** (17); obrzazanie *MiechGlab, LubPs*; obrzezanie: obrzazanie *Leop* (11:2), *BielKron* (3:10), *RejPos* (25:11), *BiałKat* (1:2).

-nie (251), -nije (6).

o oraz pierwsze e jasne; -an- (245), -añ- (5); -an-: -añ- *Mącz* (3:1), *BielKron* (12:1), *BiałKat* (2:1), *BudNT* (6:1), *CzechRozm* (48:1); -é (7), -e (1); -é *MurzNT, BiałKat* (2); -é : -e *OpecŻyw* (4:1); w obrzazanie pierwsze a jasne [w tym 1 r. błędne znakowanie].

sg *N* obrzezanie (83); -é (1), -(e) (82). ◇ *G* obrzezaniã (66); -ã (65), -(a) (1). ◇ *D* obrzezaniu (4). ◇ *A* obrzezanié (69); -é (6), -e (1), -(e) (62); -é *MurzNT, BiałKat*; -é : -e *OpecŻyw* (4:1). ◇ *I* obrzezanim (5) *Leop, CzechRozm, WujNT* (3); obrzezani(e)m (4) *BibRadz, WujJud, BudBib, SkarŻyw*. ◇ *L* obrzezaniu (26).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII w. s.v. obrzezać.

1. Oddzielenie części od całości przy pomocy cięcia; *amputatio, resectio Mącz; circumcisio Calep; circumcaesura, circumcisura Cn* (6) : *Resectio, Odcięcie/ opiłowanie/ obrzezanie. Mącz* 377c, 333a; *Calep* 197a.

obrzezanie czego [= co zostało obcięte] (1): *Obrzezanie włzu miałto włosów czyłty frymárk GroicPorz kkv marg.*

obrzezanie czego [= z czego coś obcięto] (1): *Suffragines, Krziwe odnołzki ná drzewiech á zwłãłczã ná winnych/ gdzie po obrzezaniu winnic pułczayã fię gałãski krziwe. Mącz* 136a.

Przen (1) : *A iż fię iuż miały ony procothwã dokończyć Ezãiałzã Prorokã fwięthego/ iż obrzezania złości nãłzych potrzebować Pan miał ná fercach nãłzych/ á nowy zakon włãć do nich RejPos* 274v.

2. Rytualny zabieg obcięcia napletka obowiązujący w religii żydowskiej i mahometańskiej (dla Żydów symbol przymierza z Bogiem); *circumcisio Vulg, PolAnt, Mącz, JanStat, Cn* [w tym: *czyje* (22): *pron poss* (8), *G sb* (8), *ai poss* (6)] (250) : *dzis lepák ťyłfłfłs bolełné ťyna bożego obrzezaniję. OpecŻyw* 22, 21v, 22v, 23 [2 r.], 66v; *OpecŻywSandR nlb* 2; *PatKaz I* 4; *Iezu ienżes okrutne y krwawe obrzezanie na młodziuchnem cieie cirpiãł. fmiłny [!] fię nad nami. TarDuch B; MurzNT* 8v; *A gdy ono przymyerze yuż przez ine nowe/ ktore Bog przez Hyeremiyãłã y drugye proroki był obyecał/ vmorzono yełt/ tedy y znãk yego/ to yełt/ obrzezãnye/ włtãć myãł. KromRozm II* k4v, k4v, 12 [2 r.]; *KromRozm III Fv; LubPs* P4; *KrowObr* 46v; *Obrzezanie iełtci wđzy pożyteczne/ ieflibyś zakon zãchowywał: ále będzielłli przelłpãcã zakonu/ obrzezanie twoie łtãłć fię nie obrzãzanim. Leop Rom* 2/25, *Rom* 2/27, 3/1, 30, 4 *arg* [2 r.]; *A włzãk wam Moizelz podãł obrzezanie (nie iżby było od Moizelzã/ ale iż było od oycow) y obrzezuiećie w Szãbath człowiekã. BibRadz Ioann* 7/22, *Gen* 17 *arg* [2 r.], *Rom* 2/25, 27, 28, 3/1; *Obrzezanie Thureckie bywa nie ołmego dnia iãko v Zydw/ ále fioldmego álbo ołmego roku BielKron* 260, 36, 37v, 47 [2 r.], 138 [2 r.], 165 (12); *Mącz* 30a; *SarnUzn F4; LeoPrzep Hv; RejPos* 28, 32, 32v [5 r.], 33, 33v (13); *BiałKat* 13v, 136; *WujJud* 97v [2 r.]; *BudNT Ioann* 7/22, 23, *Rom* 15/8; *O przymierzu Bog mowił iż wiecznie trwãć miãł/ ále nie o obrzezaniu. CzechRozm* 79v; *Obrzezaniu koniec BOg wczynił przez Iezulã y Pãwłã. CzechRozm **3; Obrzezanie/ cielełnych vmow ielł pieczęciã. CzechRozm ***3, 72v [3 r.], 73, 73v, 74 [3 r.], 74v [2 r.] (41); SkarJedn* 76 [2 r.], 95, 318; *Bo zbãwićiel twoy/ áczćię z obrzezania wybãwił/ ále cię do Chrłtu [...] obwiãzãł SkarŻyw*

3, 1 [2 r.], 2 [2 r.], 3 [2 r.], 285 [2 r.], 537, 600; *LatHar* [++1], 99, 322, 332, 341 (8); iáko ná on czas przy obrzezaniu/ ták teraz przy krzcie ś. imioná dawaią. *WujNT* 196, *Rom* 4/11, *przedm* 33 [2 r.], *Ioann* 7/22, *Act* 7/8, s. 513 (14); *SkarKaz* 578a, Oooo2a.

W przeciwstawieniach: »obrzezanie ... napłetek (3), nieobrzezanie (8), nieobrzezka (10)« (21): Athák iefliżeby nieobrzázány ípráwiedliwosci zakonu przyśtrzegał/ á załz nie obrzázanie iego/ nie będzie poczytháne zá obrzázanie [*praeputium illius in circumcisionem reputabitur*]? *Leop Rom* 2/26; *BibRadz Rom* 2/25, 26; *RejPosWiecz*² 92v, 94; *WujJud* 97v; Ponieważ ieden Bog/ ktory wípráwiedliwi obrzezanie z wiary/ á napłetek przez wiarę [*circumcisionem ex fide, et praeputium per fidem*]. *BudNT Rom* 3/30, *Rom* 4/9, *Gal* 6/17[15]; Bo w Chrifusie Iefusie nic nie waży áni obrzezanie/ áni nieobrzezka [*neque circumcisio aliquid valet neque praeputium*]: ále wiára/ przez miłość dzielna. *WujNT Gal* 5/6 [*przekład tego samego tekstu RejPosWiecz*² 92v, *WujJud* 97v], *Rom* 2/25, 26, 4/9, 10 [2 r.], 1.*Cor* 7/19 (12).

W połączeniach szeregowych (4): Są drugie przykazánya/ ktore należą ku porządkowi á ípofobowi zwirzchownemu [...] yáko yeft obrzázanye/ ofyáry/ oczyśceny/ śwyéta/ vbyory kápłáńskie *KromRozm II* k4, kv; tedy vczynki miłości nigdy nie bywaią od wiary oddalone: ále tylko vczynki zakonu Moyzełzowego/ to ieft ceremonie ofiáry/ obrzezanie *WujNT* 656; *SkarKaz* 311a.

W charakterystycznych połączeniach: obrzezanie bolesne, bolesciwe, krwawe, okrutne, święte, tureckie; ociec obrzezania (2), piątno, sakrament (2), sługa, święto (2), testament, znak (2); od obrzezania odwodzić; wybawić z obrzezania; ku obrzezaniu przyzywać; obrzezanie cierpieć, (po)dać [komu] (10), odrzucić (3), postanowić, przyjmować (2), przykazać (2), skazać, sprawować, usprawiedliwiać (2), ustawić (2), wypełniać (2); przez obrzezanie oczyścić, pobratać się, przyzywać; cierpieć w obrzezaniu.

Zwrot: »przyjąć, (a. przyjmować), brać obrzezanie (a. sakrament obrzezania, a. znak obrzezania)« = *accipere circumcisionem Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (12:1): *OpecŻyw* 66v; *Leop* PP4; *BibRadz Ioann* 7/23; *SarnUzn* F4; *RejPos* 31v; Potym według zakonu przyjął [*Chrystus*] obrzezanie *LatHar* 517; człowiek przyjmuie obrzezanie w ízábát/ á przecię tym íię nie targa zakon Moyzełzow *WujNT Ioann* 7/23; Abram pierwey był ípráwiedliwy/ á potym przyjął ten Sákráment obrzezania/ iákoby znamię y pieczęć íwe⁶⁰ wípráwiedliwienia. *WujNT* 537, 517 [3 r.], 534; Národził íię Pan náłz iáko człowiek/ [...] w dziecińńtwie iáko z cudzym y oycowkim/ y wrodzonym grzechem obrzezanie bierze *SkarKaz* 514b.

Wyrażenia: »obrzezanie cielesne, na ciele, ciała; znak obrzezania ciele« [*szyk 15:2*] (9:3:3;2): áni to obrzázanie ieft/ co iáwnie ná ciele ieft [*quae in manifesto, in carne, est circumcisio*]: ále ten ieft práwym Zydem/ ktory potáiemnie ieft żydem *Leop Rom* 2/28, *Ier* 9 arg; *BibRadz Rom* 2/28; A przetoż Pan Kriřtus/ ktory ná wízem czynił wolą Bogá Oycá íwego niebiełkiego/ [...] przyjąć raczył znak obrzezania ná świętym ciele íwoim *RejPos* 31v, 32, 34; *BiałKat* 13v; *CzechRozm* 74v, 79, 80, 80v, **3; Cieleśne obrzezanie/ iáko y inne wítawy zwierzchnie zakonu onego grubego y cieleśnego w duchowne obrácać mámy *SkarŻyw* 3, 3; *WujNT* 521, *Rom* 2/28, Aaaaaa3.

»naznaczon przez obrzazanie« (1): [*Bóg*] chce też tego po nim/ áby był náznáczon y ná członku przez obrzázanie od rodzicow *BielKron* 165.

»obrzezaniem obrzezan« = *circumcisione circumcisis Vulg* (2): Obrzezaniem obrzezan będzie w domu twym wrodzony [*circuncidendo circuncidetur natus domus tuae*] *BudBib Gen* 17/13[12]; *WujNT Col* 2/11.

»obrzezanie zwierchnie, zwierchowne« (2:1): *CzechRozm* 74v, 80; Zydowŕstwo y obrzezanie zwierchowne/ bez wnątrznego nie nie pomaga. *WujNT Rom* 2 arg.

Zestawienie: »dzień, święto Obrzezania Pańskiego (a. Bożego); Obrzezanie Pańskie« = *święto chrześcijańskie obchodzone 1 stycznia; (festum) Circumcisionis Domini JanStat* (5:1;1): *MiechGlab* *4v; Mamy dziś święto bracia miła Obrzezania Pańkiego *SarnUzn* C3; *RejPos* 31; *SkarŻyw* 3 żp; *LatHar* 402; My, Brát Páweł z Ruzdorffu [...] Oznáymuiemy [...] iż vczynioną y vtwierdzoną zgodę y pokóy iáko łie rzekło/ Roku Pańkiego 1436. w Wigilią Obrzezania Pańkiego w Mieście Brzélku/ będziemy go ftrzedz chowác *SarnStat* 1085, 379.

Szereg: »ni obrzezanie i (ani) zakon« [*szyk* 2:2] (4): *Leop* PP4; nie przez zakon áni obrzezanie: ále przez wiárę w Chriřtá Pána człowiek vřprawiedliwion bywa *WujNT* 534, 517 [2 r.].

Przen (37) :

a) *Oczyszczenie wewnętrzne, duchowe* (17) : y to ieřt práwe obrzezanie ktore ieřt na fercu w duchu [*circumcisio cordis in spiritu*]/ nie według litery: ktorego chwałá nie z ludzi/ ále z Bogá ieřt. *Leop Rom* 2/29; *RejPos* 32v [5 r.]; *CzechRozm* 77, 78v.

W charakterystycznych połączeniach: obrzezanie prawe, wdzięczne (3), zacne, wypełnić obrzezanie.

Wyrażenia: »obrzezanie Chrystusowe« (1): obrzezani ieřteřcie obrzezaniem nie ręką vczynionym/ gdyřcie zewlekli ciáło w obrzezaniu Chriřtuřowym [*in circumcisione Christi*]/ pogrzebieni z nim we krzćie *WujNT Col* 2/11.

»duchowne (a. duszne) obrzezanie« [*szyk* 3 :2] (5): chełpimy łye z Yezu Kryřtá/ gdźye dawa znác/ iż od nas krzeřciyánów duchowne obrzezánye ma być wypełnyano *KromRozm II* 12v; *RejPos* 34; *SkarŻyw* 3; *WujNT* Aaaaaa3; *SkarKaz* 517a.

»obrzezanie serdeczne, serca« = *circumcisio cordis PolAnt, Vulg* (2:1): to obrzezánye ferdeczne nic inego nye yeřt yedno powćyágánye myřli álbo woley od nyrządney żądzey y miłóci rzeczy řwyeckich y ćyełřnych *KromRozm II* 12; *BibRadz Rom* 2/29; obrzezanie řercá/ w duchu nie w literze ktorego chwałá nie z ludzi/ ále z Bogá ieřt. *WujNT Rom* 2/29.

b) *Spółeczność obrzezaných* (20) : *KromRozm II* 12; Boć my ieřteřmy obrzezanie [*nos enim sumus circumcisio*]/ ktorzy duchem fluzymy Bogu/ á chlubimy łie w Chryřtuřie Iezuřie *Leop Philipp* 3/3 [*przełład tego samego tekstu KromRozm II, WujNT*]; mi ieřt zwierzona Ewángelia nieobrzezania/ iáko Piotrowi obrzezania [*creditum est mihi evangelium praeputii, sicut et Petro circumcisionis*]/ (ábowiem ten ktory dał moc Piotrowi ná Apořtolřstwo obrzezania [*in apostolatum circumcisionis*]: dał moc y mnie miedzy Pogány) *WujNT Gal* 2/7-8, s. 537, *Rom* 4/12, 15/8, *Eph* 2/11, *Philipp* 3/3.

Zwrot: »być z obrzezania« = *należćeć do społęczności obrzezaných, esse ex (de) circumcisione PolAnt, Vulg* [*szyk zmienny*] (11): Pyotr křyążę ápořtolřkieygo rządu yuż był náuczył ludźye/ ktorzy byli z obrzezánya/ to yeřt z żydořtwá/ Antyocheńki kołcyoł/ [...] záložyl *KromRozm III* N7v; *BudNT Gal* 2/12; *CzechEp kt*, [1]; *NiemObr* 41; Y zdumieli fię oni ktorzy byli z obrzezania wierni co z Piotrem

przyfzli; iż też ná Pogány dar Duchá S. był wylan. *WujNT Act 10/45, Rom 4/12, Act 11/2, Gal 2/12, Col 4/11, Tit 1/10.*

3. *Miejsce, w którym coś obcięto (1)* : Gdy sie iuż narodzi niemowiętko, Nathychwiaft [!] mu pępek obrzezać na trzy palcze od ciała daleko/ á thakże zawięzać zaſypawfzy ono obrzezanie prochem *FalZioł V 34v.*

Synonimy: 1. obcięcie, oberznienie, odcięcie, oderznienie, odrzezanie, ścięcie, ucięcie, urznienie.

Cf NIEOBRZEZANIE, OBRZEZAĆ, OBRZEZKA

AS